

Vineri, 25 August 2006,
anul 5, nr 4

ziarul festivalului ProEtnica

AGORA

COMUNITĂȚILOR ETNICE

albanezi
armeni
bulgari
cehi
croați
evrei
germani
greci
italieni
macedoneni
maghiari
polonezi
romi
ruși lipoveni
ruteni
sârbi
slovaci
tătari
turci
ucraineni

---

români
aromâni

Foto: Valentino Iuliano

ASOCIAȚIA
CENTRUL EDUCAȚIONAL INTERETNIC PENTRU TINERET
SIGHIȘOARA - SEGESVAR - SCHÄSSBURG

Conferințele ProEtnica III

Joi dimineață în cadrul secțiunii conferințelor ProEtnica ale festivalului ce se desfășoară în aceste zile la Sighișoara, participanții au avut ocazia de a asculta și de a interacționa în cadrul unei mese rotunde cu o somitate a cercetării sociologice românești, domnul doctor Harry Kuller.

Faptul că subiectul tratat de participanți a fost extrem de captivant a fost demonstrat de prezența jurnaliștilor de la Agora, dar și de reprezentanta Radio România Actualități, d-na Alla Stâncaru.

Vă prezentăm deci, în cele ce urmează două interpretări ale celor discutate, una din partea Luicianeii Friedman din partea Federației Comunităților Evreiești din România și pe cea a lui Gheorghe Marius OLARU de la Universitatea Babeș Bolyai.

În cea de-a șaptea zi a festivalului ProEtnica, a avut loc în sala mică a Primăriei Sighișoara, începând cu orele 11:15, conferința cu titlul "Ecumenismul - misiune și impact în viața poporului român și a minorităților naționale din România" susținută de Dr. Harry Kuller.

La conferință au luat parte reprezentanți ai etniilor prezente la festival, a Federației Comunităților Evreiești din România, ai Radio România Actualități, precum și reprezentatul Departamentului pentru Relații Interetnice al Guvernului României, d-na Liliana Bărbulescu. Discuțiile au fost moderate cu profesionalism de Dr. Ing. Jose Blum. Domnia sa a pus la dispoziția celor prezenți în sală informații referitoare la activitatea dusă de domnul dr. Harry Kuller. Am aflat, astfel, că este etnosociolog, fiind semnatul a numeroase lucrări de sociologie, etnologie, istoria religiilor, multe lucrări de istorie a evreilor.

Ca titlu recent, a fost amintită lucrarea lui George Freizer, "Creanga de Aur" în 12 volume, pe care domnia sa a tradus-o în română. Actualmente este cercetător al Institutului de Cercetare de pe lângă Federația Comunităților Evreiești din România.

Folosind un limbaj accesibil, dr. Harry Kuller, a introdus asistența în problematica ecumenismului. Plecând de la sorgința cuvântului ecumenic (n.n. întâlnit în greacă și latină ca ecumenos - cuvânt ce desemna lumea) a făcut unele referiri la ceea ce înseamnă ecumenismul în zilele noastre. Domnia sa a menționat că, în general, cuvântul definește credința creștină de unificare a diferitelor biserici. Așa cum ne spunea, ecumenismul vizează nu doar creștinismul în sine, ci și celelalte mari

religii, ca de exemplu islamismul, iudaismul, religiile orientului îndepărtat, și chiar acele credințe și curente noi apărute și care de cele mai multe ori nu au amplexat încă cele menționate mai sus.

Dr. Harry Kuller susține că, deși tinde spre unificare, ecumenismul întâmpină dificultăți la nivelul creștinismului (n.n. s-au amintit divergențele ce există de veacuri între lumea ortodoxă și cea catolică, și chiar în sânul Bisericii Ortodoxe) dar că se poate vorbi în schimb de un dialog axat pe probleme precum toleranța și pacea. Teologic, se acționează mai ales în lumea catolică, unde după spusele domniei sale, se lucrează mai mult la nivel de dialog; demarat cu primele 6 sinoade, ecumenismul se manifestă azi prin diferite Concilii, conferințe, congrese (n.n. a fost amintit ca promotor al acestor manifestări regretatul Papă). Cu tot aflulul de manifestări în această direcție, s-a accentuat faptul că divergențele între părțile participante se accentuează.

S-a amintit de o tendință nou apărută: ecumenismul laic. E vorba de faptul că mireni preiau sarcina de a discuta între ei probleme pe care altă dată se regăseau în discuțiile purtate de clerici. Cu această ocazie au fost amintite activitățile duse de Centrul Internațional Ecumenic, Fundația Omenia, cartea lui Hans Khung - "Iudaismul", Fundația Română pentru Cultivarea Păcii și a Spiritului Tolerant.

Dr. Harry Kuller a încheiat această discuție susținând că "dialogul este posibil, dar unificarea este o perspectivă foarte îndepărtată."

Avându-se în vedere așteptările României de apropiata intrare în UE, s-a adus în discuție și un aspect inedit,

legat de faptul că proiectul de Constituție Europeană, nu face referiri la religie sau ecumenism. Inspirându-se din ideile promovate de Revoluția Franceză, autoritățile europene, care au elaborat proiectul, au considerat statul și religia două probleme distincte. În fapt s-a dorit ca interesul fiecărui cetățean în parte să nu fie lezată în vreun anume fel. Aprecieria domnului Kuller, legată de acest fapt, este aceea că: nefăcându-se trimitere pe parcursul constituției la nici o religie, se pune punctul unei probleme, care altminteri ar fi apărut - problema ierarhizării.

Am mai aminti mențiunea pe care a făcut-o domnul Kuller, cum că cel mai mare dușman al zilelor noastre nu este intoleranța, ci mai degrabă indiferența. Cu un spirit ludic, ce îl caracterizează în discurs, domnia sa a propus o a 11-a Poruncă, poruncă ce ar trebui să interzică indiferența.

Gheorghe Marius OLARU

Despre ecumenism în contextul globalizării și al integrării europene

În cadrul secțiunii de dezbateri a Festivalului ProEtnica din acest an, sala mică Primăriei din localitate a fost gazda întâlnirii cu tema "Ecumenismul - misiune și impact în viața poporului român și a minorităților naționale". Reprezentanții minorităților participante au avut deschiderea să discute despre impactul acestui termen și a acestui concept în noul context global și, mai specific, european. Moderatorul mesei rotunde, dr. ing. José Blum i-a invitat pe participanți să reflecteze împreună asupra semnificațiilor dialogului inter-religios și inter-cultural într-o Românie care dorește să se integreze, la toate nivelurile, în circuitul continental al valorilor.

Cu acest prilej, dr. Harry Kuller, care a analizat în volumele sale, alături de numeroase subiecte istorice, teme de filosofie și sociologie culturală, s-a referit la ceea ce înseamnă ecumenismul azi, în această epocă în care coexistă conflicte religioase majore cu tendința implementării unui dialog trainic între religii. Vorbitorul a subliniat faptul că, deși toate cele trei religii monoteiste, se trag din același părinte, Avraham, Avram sau Ibrahim (depinde doar de

pronunție...), ele au avut și au tendința să se dezvolte paralel și uneori asimptotic. Nevoia dialogului și a colaborării, pentru a găsi forme comune de expresie, devine în acest context vitală pentru ceea ce numim generic "co-existență", trăire împreună în condiții de acceptare, înțelegere și respect.

Dr. Harry Kuller i-a invitat pe participanți să se refere, cu această ocazie, la conceptul de "ecumenism laic", tot mai prezent în contextul modern european. În expunerea care s-a referit, de asemenea, la felul în care coexistă ideea de globalizare cu cea de ecumenism, conferențiarul a atras atenția asupra unor volume care au fost pe larg analizate de presa culturală. Primul dintre acestea este amplul studiu intitulat "Iudaismul" al teologului german Hans Kung, care a stârnit vie dezbateri în medii evreiești și ne-evreiești.

O personalitate evocată de conferențiar a fost cea a regretatului Mare Rabin, Alexandru Șafran, recent plecat dintre noi. Promotor al dialogului, atât la nivel confesional cât și cultural, Alexandru Șafran a condus obștea iudaică din România în cei mai grei ani pe care i-a avut de îndurat, cu o

responsabilitate asumată la doar 30 de ani, vârsta la care a devenit cel mai tânăr Șef Rabin din lume. Ajuns, mai târziu, după auto-exilul din România aflată sub comunism, Mare Rabin al Genevei, acest autentic cărturar a publicat peste două sute de lucrări, eseuri, articole, traduse în numeroase limbi de circulație. Dragostea pentru poporul român și pentru limba română, vorbită în cele mai subtile nuanțe ale sale, a exprimat-o repetat la ultima sa vizită în România, în cele două discursuri rostite în Parlament și la Academia Română.

Dialogul referitor la ecumenism, inițiat de obștea evreiască din România, a reprezentat un prilej de dezbateră a unor teme actuale, de interes general, care completează atmosferă de reală amicitie ce domină anual Festivalul ProEtnica de la Sighișoara.

Luciana FRIEDMANN

Ucrainenii la ProEtnica

Ca în fiecare an, cum este și firesc, pe scena festivalului ProEtnica au fost prezenți ucrainenii. Cei prezenți pe 23 și 24 august pe scenă reprezintă comunitatea de ucrainenii din Rona de Sus, județul Maramureș.

Grupul care poartă numele "Vocile Rorei" a apărut încă din 1949. De-a lungul timpului au schimbat multe generații de membri și din 1997 încep să aibă o intensă activitate în cadrul festivalelor din țara și de peste hotare.

La origini fiind un grup coral mixt a fuzionat în anii 1997-1998 cu ansamblul de dansatori "Socole" (în româna Vulturii) și astăzi apar pe scena împreună cu aceștia.

Începând din '90 au fost la

concerte în Ucraina (Turka, Ivano Francisc, Irsva)

Recent s-au întors de la Odorheiu Secuiesc unde au participat la un alt festival al minorităților.

La ProEtnica au venit încă de la prima ediție.

Saptamâna viitoare vor participa la Baia Mare la festivitățile prilejuite de Ziua Ucrainei, unde vor evolua în fața unor oaspeți de seamă (n.n. deputatul U.U.R. Ștefan Buciuță și Ambasadorul Ucrainei în România).

Costumele și dansurile prezentate sunt specifice ucrainenilor din Maramureș. Și inevitabil au suferit influențe ale tradițiilor puternice din zonă.

Italienii din Craiova și grupul vocal "La Rugiada"

Italienii din Craiova s-au stabilit în zonă în jurul anului 1850. Ei provin din regiunea de nord a Italiei, mai exact din Friuli Venezia Giulia.

Cel care a adus italieni în zona Craiova a fost moșierul Pera Opran. Aceștia erau cunoscuți pentru priceperea lor în domeniul construcțiilor dar și pentru faptul că erau experți în agricultură. Boierul a fost ajutat de friulani aduși pe bază de contract să construiască ferme și să exploateze terenurile pe care le avea în împrejurimile Craiovei în localități precum: Ișalnița, Tălieni sau Izvorul Rece.

Mai târziu italienii au fost cei care au contribuit la îmbogățirea arhitecturii orașului Craiova, multe din clădirile din oraș fiind construite de antreprenori italieni cu echipe aduse din Peninsula. Clădiri precum Teatrul Național, Casa Albă din Craiova sau Universitatea, sunt toate edificii unde italienii și-au adus

contribuția.

Câțiva din urmașii italienilor de atunci au format grupul vocal "La rugiada". Acesta este coordonat de Mariana Montegazza și dirijat de Luminița Pavel, fiind format din tineri membrii ai comunității italiene din Craiova. Pe plan local au participat la spectacolul organizat de etnicii italieni cu ocazia sărbătorilor de iarnă și la manifestările legate de aniversarea Republicii Italia.

Participarea grupului în cadrul acestui festival reprezintă prima apariție la un eveniment de mare amploare.

Prin repertoriul prezentat miercuri seara, "La Rugiada" a dorit să aducă în inimile spectatorilor un strop de rouă. Numele grupului fiind ales ca simbol al deschiderii sufletului italian - roua reprezentând prospețimea pe care doar un grup tânăr ca acesta o poate insufla ascultătorilor.

Cei 14 componenți ai grupului au interpretat miercuri seara piese reprezentative din diverse zone ale Italiei. Melodii precum *Bella Ciao*, *I Maccheroni*, *Volevo un Gatto Nero*, *Che Sara*, *Azzuro*, *Bielle Stelle*, *La Rugiada* și *Marina* vă vor apropia mai mult de spiritul latin, iar surpriza poetică ce s-a intercalat frumoaselor melodii a îndemnat spectatorii la visare.

Valentino IULIANO

Dansând cu un nuc

Mă opresc de fiecare dată când aș vrea să scriu ceva profund sub același nuc din grădina mea interculturală pe care-l consider cel mai serios consilier al profunzimii: tăcut mă aprobă de nenumărați ani, amintindu-mi prin persistența unei prezențe foșnitoare un adevăr pe care civilizația noastră de europeni ne-nuci îl uită mereu sau îl transgresează sistematic: "prezența nu este o adunare". Îl văd singur, mulțumit de comunitatea nucilor din jur și îi propun, discret est-etic, un festival al nucilor. Dar mărul? Îmi spuse mărul. Dar grindina? Îmi spuse grindina. Dar apele Șașului? Îmi spuseră cotele apelor Șașului. Dar nu-mă-uita? Îmi spuse uitarea. Toată lumea suflării are drept de întâlnire, drept consfințit de comunitatea drepturilor, și ale omului, și ale vegetalului, și ale păsărilor, și ale insectelor. Drept european. Dreptul la liberă exprimare este un codicil care încă nu conține toate formele posibile de exprimare. Faptul că scriu acest text cu mijloace umane, în prezența unui nuc, mă fascinează de fiecare dată când îl exercit: este dreptul meu. Mă simt protejat, dar și periclitat în nuc. Mă adun, dar nu mă întâlnesc.

Și acum, printr-o faimoasă figură

retorică (ce l-a costat pe Napoleon exilul pe o insulă), voi vrea să sugerez că Europa comunităților etnice se aseamănă întrucâtva regretului de a nu fi doar nuc (în sensul protector) și de a distribui calitatea etnicității unei egale distribuții vegetale asupra pământului. Noi, expulzați din Babel, locuim pământul aidoma copacului. Observație etnografică: dansul transpune procesualității seminței calitatea de a locui. Printre alte sensuri (pierdute în spațiul mereu egeean), Ethnos însemna

înseminarea locului. Prin neasemănare la semănare. Sămânța ca ethos. Etimologia este o încercare de a nu uita sensul. Etnologia este așisderea, cu acest palatin al rostirii care e dintotdeauna același: diferitul de astăzi ne aseamănă mereu în timp.

Cum aș putea decât din admirația mea față de nuc să nu acord acest plus ontologic, în condiția mea modestă de om rostitor, unui fapt anodin, care se întâmplă acum, și de vreo câțiva ani, într-o cetate aproape milenară; dar al cărei spirit îl înțeleg ca ieri (spre 1200 prima atestare scrisă) la fel de viu: "numai omu-i trecător". Etnii, civilizații, cetăți. Lumina de peste deal condensată într-un spațiu alveolar: "Și au curs semințele pre pământ" precum mierea în hexagonul luminii, ca un timp diseminat în constructe metaforice - dincolo de simbol e un semn.

Semnul meu pentru acest festival interetnic: să nu uităm că în orice adunare e comuniune. Că sacrificăm din timpul nostru uman un timp al nucului. Mai puțin bogat cât la anul: înțelept și constant. Și pentru bunul spirit al acestor rânduri. Sper că nu sunt ca nuca-n perete. Pe o rețetă perfectibilă an de an.

Dan LOTOȚCHI

Un loc plin de viață

interviu cu Directorul Executiv al Centrului Educațional pentru Tineret, domnul Volker Reiter

Ploaia care a udat acoperișurile caselor din Sighișoara a speriat puțin oamenii de pe străzi făcându-i să se adăpostească. Unde? ... chiar în incinta Centrului Educațional Interetnic pentru Tineret!

Ploaia, deci, a fost cea care m-a făcut să-mi dau seama care este cea mai atrăgătoare locație din toată cetatea Sighișoarei. Până la urmă e chiar logic pentru un tânăr să se simtă în siguranță în centrul de tineret.

Cunoscând acest loc încă din anul 2005 când am participat pentru prima oară la festivalul ProEtnica, am considerat important să prezint cititorilor ziarului "Agora" câteva informații despre locul în care acest festival a luat naștere.

Persoana cea mai potrivită pentru a ne oferi informații despre inițiativa programului este chiar creatorul acestei organizații, directorul executiv al Centrului Educațional Interetnic pentru Tineret, domnul Volker Reiter. Am apelat, deci, la bunăvoința sa și i-am răpit câteva minute. Iată, deci, ce ne-a spus:

Rep.: Cum a luat naștere ideea înființării Centrului Interetnic pentru Tineret?

Volker Reiter.: În anul 2000 a fost creat Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est; pe atunci eram în echipa care lucra în cadrul Institutului pentru Relații Culturale Externe, așanumitul IFA, cu sediul central în Stuttgart. Ocupând această poziție mi-a venit ideea înființării unui centru de tineret. Mai târziu, printr-un proiect

depus la IFA am obținut finanțarea pentru înființarea Centrului Educațional Interetnic pentru Tineret.

De ce ați ales ca sediul Centrului Educațional Interetnic pentru Tineret să fie localizat în cetatea Sighișoarei?

V. Reiter.: Cetatea care în perioada medievală avea rolul de a delimita invadatorii de invadați este astăzi, prin antiteză cu evenimentele istoriei un loc preferat de întâlnire pentru diferite culturi, popoare și etnii. Noi ne-am gândit că o clădire din cetate ar fi cea mai potrivită pentru ca tinerii să se simtă în largul lor. Clădirile de pe strada Bastionului, unde ne-am stabilit, erau goale - în 1996 când am identificat acest spațiu, doar câteva camere erau locuite. Astăzi, la 10 ani după ce toate clădirile au fost consolidate și renovate, centrul a căpătat forma pe care o puteți vedea.

Cum v-a venit ideea organizării Festivalului ProEtnica?

V. Reiter.: Ideea festivalului a venit din întâmplare, atunci când, la interviul pentru angajarea staff-ului ce urma să lucreze în cadrul Centrului Interetnic pentru Tineret candidații au fost întrebați ce ar face în cazul în care ar fi implicați în organizarea unui festival interetnic. Și iată că astăzi festivalul a ajuns la a șasea ediție.

Cum ați reușit să țineți în funcțiune centrul după ce fondurile alocate amenajării spațiilor s-au terminat?

V. Reiter.: Centrul se autofinanțează în totalitate, iar faptul că tinerii vin în număr mare este dovada că are mari capacități. Această realitate este confirmată de faptul că festivalul interetnic organizat de noi a ajuns la a șasea

ediție. Mai mult, vă pot spune că anul acesta finanțarea din partea Statului German, prin Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est a luat sfârșit chiar cu puține luni înaintea ediției 2006. Cu toate acestea festivalul a avut loc, iar relațiile cu Statul German au rămas excelente, drept dovadă stă sprijinul primit din partea Ambasadei și a Consulatului German prin bunăvoința consulului, domnul Jörg Schulz. Mai mult decât atât, patronul festivalului este Consulul General al Germaniei la Sibiu, Excelența Sa domnul Thomas Gerlach.

Aș mai dori să transmit prin intermediul ziarului Agora, mulțumiri, finanțatorilor, colaboratorilor, sponsorilor, participanților, mass-mediei, vizitatorilor, și nu în ultimul rând staff-ului cu ajutorul cărora am realizat toate aceste minunate ediții ale festivalului ProEtnica.

Interviu realizat de Redactorul Șef al ziarului "Agora", Valentino IULIANO

Cafeaua lui Kerop

Pe strada îngustă ce cobora ușor către Piața de trăsuri, Kerop Sarkisian ținea o băcănie. Modestă, fără galantare să-ți ia ochii. Înăuntru se găseau de toate, cât să ațite poftele și ale celei mai zgîrcite gospodine. În încăperea stăruia un parfum risipit și adunat din stafide, piper, vanilie, cacao, dafin, cuișoare, scorțișoară. Mai presus de rafturi, punși cu făină trei nule, zahăr tos și zahăr candel - cafeaua. O păstra în boabe grămădite într-un sac strașnic legat la gură. Dar miresma răzbătea peste tot. Pentru că jupîn Kerop rîșnea mirodenia în fața clientului: o sutică, o litruță... după cerere. N-avea aparat electric, folosea un recipient cilindric de alamă cu capac ermetic. Cu stînga încleștea țeava lucioasă, cu dreapta rotea maneta. Răbufnea afară un hîrșuit ce se potolea cu încetul. Cînd nu se mai auzea nimica, jupînul scotea la vedere pulberea neagră. Pînă o cîntărea în pungă, îmbălsăma locul, mai să-ți i cîrmească nasul. Întindea punga legată cu sfornică de bumbac înnodată de trei ori, lua banii, și "S- o beți cu plăcere". După care se-ntorcea la tejgheaua lui să prefire între degete șiragul de mătânie.

Numai de la el cumpăra mama cafea. Mai încercase în dugheana lui Safranbolis, grecul, o dată, și nu mai călcase pe-acolo. Zicea că o cafea ca la armean, nicăieri în oraș nu se află: aromată (că te-ndurai greu s- o dai pe gît la vale), parfumată (umplea odaia ca un zefir nevăzut), caimacul totdeauna cu ochi de șarpe-n stînga... Niciodată nu rînduia dînsa felegeanul golit cu gura-n jos (ca să citească în zațul de la fund, chit că o babornită tuciurie se jura că "numa' cu cafeaua armeanului" ghicește ea viitorul). Azi așa, mîine tot așa. Cînd pășea pragul băcăniei, clinchetul clopoțelului atîrnat deasupra ușii încă nu contenise, că jupîn Kerop rostea, articulînd apăsate cuvintele: "Bun venit, coană Marie!" Trăgea boabele din sac, vîrsîndu-le grijuliu în rîșniță. Se amesteca în vorbă și nevasta.

- Pe-acasă, toate bune?
- Slavă Domnului! Sănătoși, copilul merge la școală... Ai dumitale?
- Mardiros (Prăslea, îl știi)... la anul

calcă într-a-nția...

- Ervant?
- A, elev la liceu! Premiant!
- Zău? Să vă trăiască amîndoi...
- Mulțumesc. Și al dumitale...
- Și să vă bucurați de ei, doamnă Sirvart.

Kerop înmîna ceremonios punga, rostind sacramentalul "S- o beți cu plăcere". Băga banii în saltar. Apoi se întorcea la mătâniile lui ("Din sîmburi de măslina, lustruiți, Coniță dragă"); Mama, la pas către casă.

Cu timpul amiciția s-a făcut prietenie. Într-o seară, ce-i trăznește mamei prin minte?

- Mișule- zice- hai să-i poftim în vizită pe Keropi.

- Dacă spui tu... Dar cînd? Eu cu cazarma... el cu prăvălia...

- Cînd veți fi liberi. Într-o duminică, nu?

- Fie. Pe la asfințit. Înțelege-te tu cu dînșii.

Keropii au venit la fix. I-au condus în sufragerie și după ce s-au cuibărit pe scaune, mama a împărțit la fiecare cît o chisea cu dulceață.

- Cireșe-amare, s-a minunat coana Sirvart, plescăind din limbă. Nemaipomenită!

Kerop a aprobat dînd din cap, ocupat să-și ștergă buzele lipicioase cu batista din buzunarul de la piept al jiletcii. Sirvart, curioasă din cale-afară: "Cum ai preparat dumneata minunea asta, Doamnă Marie?"

Mama i-a spus rețeta; i-a și scris- o pe o bucată de hîrtie. Sirvart a împăturit- o cu grijă și a băgat-o binișor în poșetă. Pe urmă, mama a adus cafelele. Kerop a tras pe nas aburul plutînd din felegean.

- Asta... Asta este de la Kerop!

- Păi de la cine altul, dom' Sarkisian?, s-a zburlit tata. S-a dus vestea despre cafeaua dumitale! O să dea faliment, alde Safranbolis...

- Se ține el, nu te teme dumneata.

Kerop se tot foia. Și s-au înădîdit la taifas tîhnit, pînă ce s-a întunecat de-a binelea.

Peste cîteva săptămîni, Sirvart a făcut dulceață de cireșe-amare. Musai să vină

Altfel despre armeni

Doamna Marie, s-o gustel!

- Este așa de... așa de important?!
- Esențial, Kerop!
- O să-ți dea și diplomă?
- Fără glume, Kerop!

Mama a venit, a gustat. "Foarte, foarte bună - a zis. Parc' aș fi făcut- o eu"! Tata a confirmat. Kerop a preparat el însuși cafea "la nisip". Mama a mai cerut o ceașcă. Dom' Kerop se umfla în pene.

Vizitele s-au tot repetat. Și-au dăruit fotografiile de familie, cu dedicații pe spatele imaginilor. Mama îl dădea exemplul odraslei pe Ervant, Sirvart, pe Rodică lui Mardiros.

Treceau zile și nopți în scurgerea obișnuită a anotimpurilor. Oltul călătorea fără istov spre pierzanie în Dunăre. Într-o zi, mama isprăvisse cafeaua. S-a dus la băcănia ei. Se scumpise.

- Cum așa, cumetre Kerop?!

- Of, păcatele mele! Naiba știe ce- o fi pe-acolo, prin Brazilia... Cică zvîrle sacii cu boabe în mare... Ca să nu scadă prețul.

- I-auzi, blestemații! Și uite... n-am bani potriviți... N-am știut... și n-am luat de-acasă...

- Nu-i nimic... Aduci dumneata restul data viitoare. N- o să vii tot la mine?

Mama a adus restul. Cafea, n-a mai cumpărat.

- Mă iartă dumneata, cumetre Kerop. Dar solda bărbatului... cheltuielile cu cel mic... Nu ne dau banii afară din casă...

Kerop a vîrsat boabele la loc în sac. I-a tremurat mîna și i-au scăpat vreo trei-patru pe dușmea.

Mama n-a mai băut cafea. Prietenia cu Keropii nu s-a rupt. Se vedeau, se vizitau. Dar în sufragerie nu se mai sorbeau cafele; un ceai de tei, de mușetel...

Augustin SANDU

Altfel despre armeni

Toată lumea știe despre armeni ba ca sunt buni negustori, ba că au fost primul popor ce a adoptat creștinismul ca religie oficială de stat în anul 301 d.H., ba că sunt uniți, ba că iubesc vinul bun, aurul și femeile altor nații, dar haideți să vedem două povestioare adevărate despre ei așa cum îi privesc majoritari - românii:

Andronic Kerestegian și faimoasa apă "Aurora"

L-am cunoscut prin anii '40. Îl vedeam adesea la plimbare prin parcul-grădină gălățean. Era bondoc, cu o mustață căruntă ce-i acoperea buzele cărnoase și veșnic trase în jos a tristețe. Mergea agale, îmbrăcat mereu în costum, cu mâinile la spate și cu o batistă cafenie ce i se iveau, șic, din buzunarul de la piept.

Nu aveam habar pe atunci cum îl cheamă dar, urmărind seară de seară cum, în plimbarea lui, culegea modest zeci de saluturi și strângeri de mână, cum stătea, minute întregi la șuetă cu tot soiul de oameni ce-l opreau din promenadă, trăsesem concluzia că-i fiu de seamă al orașului.

Cam tot pe atunci, prins la pescuit, pe lacul Brateș, de o furtună teribilă m-am trezit cu el lângă mine aruncându-mi cu o voce tunătoare: "Haide domnișorule, pe aici nu mai e de stat. Strângem catrafusele și închidem!" și, în 2-3 minute, avea deja totul în mâinile lui tăbăcite, undițe, găleți, pești.

Atunci am și fost pentru prima dată la el, pe fosta Stradă Mare din Brăila. Căci m-a pus, vreau-nu-vreau, în trăsură și, ținându-mă strâns de braț, am străbătut agale, plutind printre povești de tot soiul istorisite cu voce egală, drumul ce desparte Galațiul de Brăila.

Avea o firmă cât o șură: "Apele Kerestegian - magazinul lumii tale". Înăuntru buluc de lume despărțită de butoaiele imense din spate doar de

teigheaua lungă și lustruită lună de trecerea anilor.

Andronic Kerestegian, proprietarul, era o legendă și ajunsese la Brăila din cine știe ce colț uitat al Dobrogei. Nu vorbea niciodată despre viața lui și tot ce lăsa la vedere din fosta lui lume era o fotografie veche, jerpelită, în sepia, prinsă de perete cu spumă de bere: părinții săi, o mătușă și el.

Magazinul - vinuri din cele mai alese podgorii moldave, șvarț, bragă, celebra - și astăzi - bere "Ursus" și mai ales renumita "apă Kerestegian" ținută în butoaie imense, din lemn cioplit, la fix 19°, pentru care se băteau comercianții din Moldova și din întreaga țară ce se așezau săptămînal la coadă, în fața prăvăliei armeanului, în fiecare zi de joi, la orele 7 de dimineață fix.

Însă cuvintele lui: "Pe aici nu mai e de stat. Strângem catrafusele și închidem!" au fost, parcă, prevestitoare.

Întîi, imediat după venirea comuniștilor la putere, Kerestegian a fost nevoit ca, încet-încet, să-și reducă activitatea la minim. Întîi s-au topit vinurile, podgoriile se închideau una după alta, ce mai rămăsese era apă, poșircă. Apoi berea "Ursus" a dispărut și ea. Un timp Kerestegian rămăsese singurul comerciant din Moldova ce vindea șvarț și bragă.

Totul s-a închis atunci cînd comuniștii i-au confiscat tot și l-au lăsat fără celebra lui apă. Magazinul de pe Strada Mare

rămăsese o amintire. Clienții vechi, în semn de respect, mai treceau totuși prin zonă ca să se aprovizioneze de la Kerestegian cu... sifon.

L-am reîntîlnit, în calitatea mea de avocat, pe la începutul anilor '70, pe holurile Tribunalului București. Apăruse-țîn minte - celebra "Aurora" (pentru cine nu a prins perioada trebuie amintit ca numita băutură era un soi de echivalent românesc al actualului "Sprite" sau "7Up").

Kerestegian, slăbit enorm și cu o voce stinsă, ținea sub braț un vraf de dosare. Așa am aflat că celebra băutură fusese de fapt "plagiată", fiind de fapt "apa Kerestegian", invenția bătrînului armean din Brăila.

Că lucrurile au stat așa o dovedește faptul că, cîștigînd procesul intentat statului român, Kerestegian a reușit scoaterea "Aurorei" de pe piață.

Ca "recompensă" însă i s-a intentat un proces, trucat în întregime, pentru evaziune fiscală, Kerestegian fiind condamnat astfel la 6 ani închisoare.

Imediat după eliberare, la 7 august 1977, la numai 57 de ani, Kerestegian se stîngea din viață la Galați, luînd cu el secretul miraculoasei sale băuturi.

Dr. Nicolae Ionescu

Textele au apărut în revista "Ararat" a Uniunii Armenilor din România și ne-au fost puse la dispoziție de către Eduard Antonian.

Lumea basmului - tărîm de regăsire a etniilor

Acum patru ani, prezența unor spectacole de teatru de păpuși tradiționale în calendarul festivalului ProEtnica părea o fantezie inedită. ... mulți dintre cei ce încercau să pătrundă în lumea festivalului căutau motivațiile existenței unei astfel de secțiuni ...

Volker REITER - directorul executiv al Festivalului, a fost primul care a sesizat potențialul uriaș al unei astfel de abordări! De ce? Simplu! Pentru că vârsta inocenței copilăriei e aceea la care poți aborda cel mai bine problematica pe care un astfel de Festival o propune unei

colectivități umane. Psihologia infantilă oferă argumente puternice pentru problematica interetnică, abordările și punctele de vedere exprimate uneori de copii fiind o temă de reflexie pentru adulții ce nu găsesc, adesea, soluții problemelor lor.

(continuare în pagina 8)

Lumea basmului - tărâm de regăsire a etniilor

(continuare din pagina 7)

Vârsta basmului e cel mai potrivit moment pentru a prezenta viitorului membru al unei comunități adevăratul spirit de conviețuire ce trebuie să-l caracterizeze.

De aceea, formula inedită pe care un proiect deschis copiilor și tinerilor o ofera celor ce abordează problematica interetnică a prins contur progresiv, atrăgând membrii comunităților etnice ce au fost stimulați să-și promoveze nu doar basmele populare, ci mai ales zestrea de învățătură și toleranță pe care autorul anonim a introdus-o în creațiile populare spre zămisirea unui spirit curat, neîntinat de patima urii, dușmaniei și prostiei.

De la o ediție la alta, poveștile, poeziile populare și basmele și-au dat întâlnire tot mai des la ProEtnica, în citadela Sighișoarei, dovedind membrilor comunităților etnice din România că avem de învățat unii de la alții, că bogăția unei țări este desăvârșită de multiculturalitate, toleranță și dorința de cunoaștere a celor ce conviețuiesc pe plaiurile mioritice de sute de ani.

Așa s-a ajuns ca basmele minorităților din România să constituie repertoriul abordat de teatrul de păpuși ce a funcționat în fiecare dimineață în Piața Turnul Cizmarilor. Beneficiarii acestuia au fost nu doar membrii ansamblurilor prezente la festival, ci și numeroșii turiști ce au ținut să profite de diminețile festivalului.

Spectacolele de teatru de păpuși oferite zilnic de Centrul Cultural PETRE ȚUȚEA Bucovina, au fost urmate de ateliere de confecționare de păpuși tradiționale la care cursanții au fost copii, tinerii sau adulții din ansamblurile participante, copiii din Sighișoara sau chiar turiștii aflați în trecere prin citadela Sighișoarei.

Cele mai active participări le-au avut membrii comunității elene din Brașov (fie că erau licean, învățător sau bunic), membrii comunității italiene muscelene și copiii împătimiti de teatru din Sighișoara.

... " ne-am îndrăgostit de cei doi păpușari pentru că au fost dispuși să-și rupă din timpul lor pentru a trezi copiii

din noi, învățându-ne să facem păpuși. Ne-au oferit în cele două zile distracție, ocazia de a lucra împreună, șansa de a ne lăuda fiecare cu ceea ce am făcut. Codrin a plecat de la Sighișoara cu gândul de a învăța copiii de la grădinița unde mama lui este educatoare, să confecționeze păpuși BI-BA-B O. Datorită experienței acumulate la Sighișoara în prezența actorilor-păpușari, am hotărât ca pe viitor să realizăm o păpușă îmbrăcată în costumul nostru tradițional pe care o vom prezenta la următorul spectacol al comunității noastre ..." spuneau Ana, Cristina, Codrin, Ema, Anca, Andrei, George, Bogdan și Andreea, Cristinei BOBOC - motorul neobosit al ansamblului grecilor din Brașov. Iulia adauga într-o discuție avută după revenirea la Brașov: "Datorită păpușarilor am avut parte de o experiență cu totul specială. Am învățat să fac păpuși pentru prima dată în viață și contrar așteptărilor, mi-a plăcut foarte mult. Mă bucur că am avut ocazia să întâlnesc asemenea oameni dedicați cu timp și suflet acestei arte!"

"Copiii din Câmpulung Muscel au decis să folosească această experiență pentru a realiza păpuși costumate în portul regiunii din care provin și sper ca și celelalte comunități ale italienilor din România să le urmeze exemplul cât mai

curând" - spune Ioana GROSARU, unul dintre liderii cei mai activi ai comunității italienilor din România.

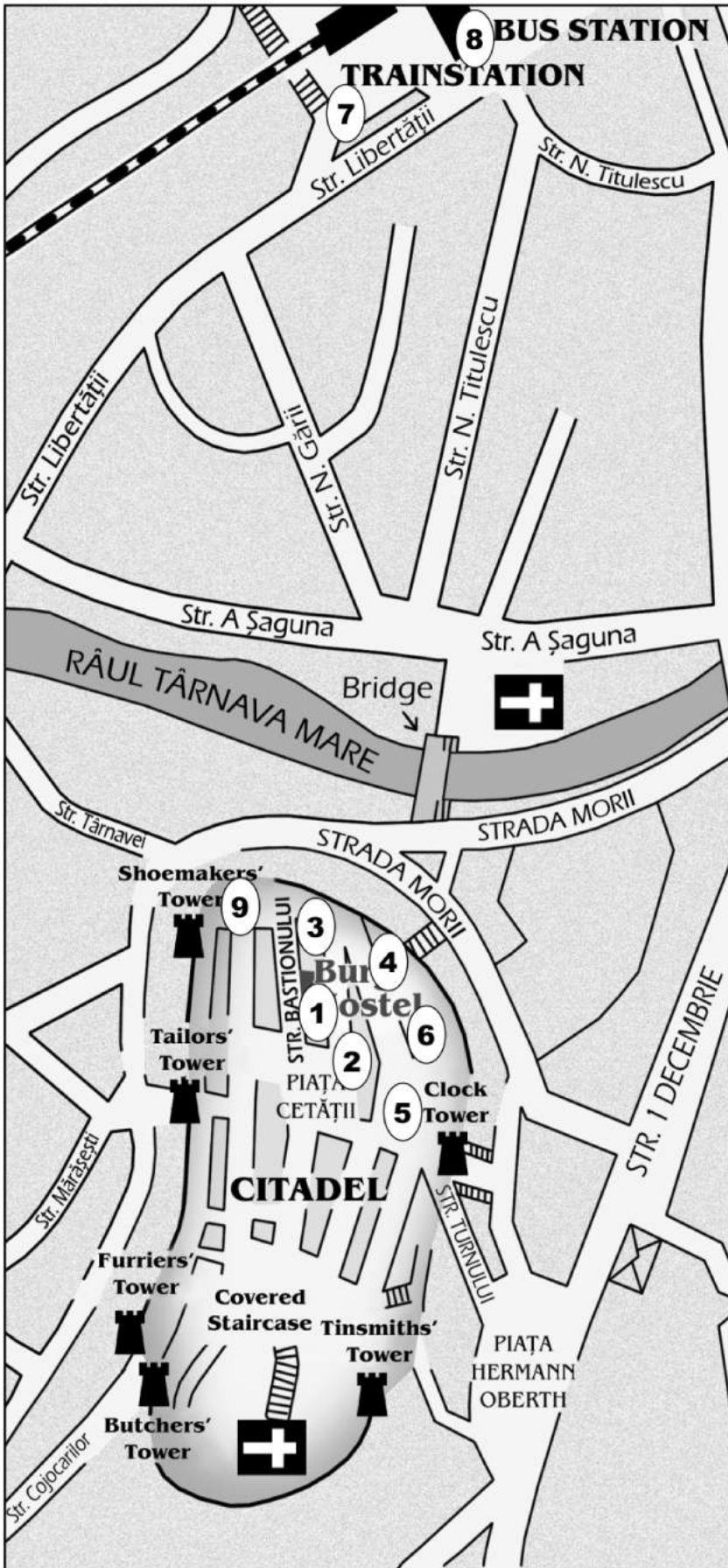
Atelierul a atras și copii din Sighișoara, care sub coordonarea Mihaelei OLAR - actor și lider al Companiei LUMIOLAR ce funcționează în cadrul Centrului Cultural PETRE ȚUȚEA Sighișoara, au inițiat și lucrat cu asiduitate la un proiect teatral ce își propune să dramatizeze Ramura I a epopeii armenesti Vitejii din Sasun.

Totodată, prin inedit și potențial al efectului multiplicativ, atelierul a găzduit chiar și adepți ai turismului cultural, aflați întâmplător în zonă, așa cum este cazul a doi francezi - Aurelia și Arzhel - expatriați în Brașov, pentru un an, în calitate de "charge de mission" într-un proiect de cooperare franco-română ce are ca obiectiv inserția socială după vârsta majoratului a tinerilor asistați.

Deși atelierele de teatru ProEtnica își vor încheia activitatea duminică, punctele stabilite în cele 10 zile de festival sunt îndeajuns de trainice pentru a permite tuturor celor ce s-au cunoscut în cadrul atelierelor să păstreze legăturile create și să încerce a le exploata în anul ce ne desparte de cele zece zile de Festival ProEtnica 2007.

Toboșaru' Cetății Sighișoara

Harta cu locațiile Festivalului ProEtnica

1. Asociația Centrul Educațional Interetnic pentru Tineret - IBZ - sediul organizatorului Festivalului ProEtnica; Centru de presă
2. Piața Cetății - Scenă concerte
3. Școala de muzică - Expoziții
4. Sala Primăriei - Conferințe
5. Între Turnul cu Ceas și Biserica Mănăstirii - Standurile comunităților etnice
6. Între Biserica Mănăstirii și Primărie - Scena interactivă
7. Gara
8. Autogara
9. Piața Turnul Cizmarilor - Teatru de păpuși -Centrul Cultural „Petre Țuțea“

Programul Festivalului ProEtnica 2006

Vineri, 25 August

11.00 - 11.30 Teatru de păpuși
(adaptări după basme ale minorităților)

11.30 - 13.00 Atelier de
confecționare și mânuire de păpuși
tradiționale Centrul Cultural PETRE
ȚUȚEA Bucovina - Piața Turnul
Cizmarilor

12:00 Conferință: "Bună
guvernantă" Dr. Adrian Ivan, Institutul
de Studii Internaționale, Universitatea
Babeș-Bolyai

17:00 - 22:00
Federația Comunităților Evreiești
București: Formația Gan Ha Sirim
Uniunea Democrată a Cehilor:
Ansamblu "Bohemia Eibenthal"
Uniunea Armenilor Cluj: Vartavar
Uniunea Sârbilor Sânpetrumare:
Plavidelia
Uniunea Elenă Constanța: Formația
"Elpis"
Uniunea Democrată a Tătarilor
Turco-Musulmani Constanța:
Ansamblul Yldizlar și Karadeniz

22:00 Mircea Florian

Sâmbătă, 26 August

11.00 - 11.30 Teatru de păpuși
(adaptări după basme ale minorităților)
11.30 - 13.00 Atelier de confecționare
și mânuire de păpuși tradiționale Centrul
Cultural PETRE ȚUȚEA Bucovina - Piața
Turnul Cizmarilor
11:15 - 13:15 Conferință: Comunități
săsești - cercetare în istoria orală - Florin
Ciosan - Institutul de Studii Internaționale;
Universitatea Babeș-Bolyai

17:00 - 22:00
Comunitatea Rușilor Lipoveni:
Ansamblul Venochik din Fălticeni și
Ansamblul Chiupchik din București
Cercul Cultural Banat-JA Arad și
Nădlac:
Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-
Musulmani Constanța: Ansamblul
Yldizlar și Karadeniz
Uniunea Elenă Constanța: Formația
"Elpis"
Uniunea Sârbilor Sânpetrumare:
Plavidelia
Comunitatea Maghiară Tg. Mureș:
Ansamblul Mureșul
Poetica ProEtnica: Formația "Villa
Kuhnterbunt" (Germania)

22:00 Hara

Duminică, 27 August

11.00 - 11.30 Teatru de păpuși
(adaptări după basme ale minorităților)

11.30 - 13.00 Atelier de
confecționare și mânuire de păpuși
tradiționale Centrul Cultural PETRE
ȚUȚEA Bucovina - Piața Turnul
Cizmarilor

17:00 - 22:00
Federația Comunităților Evreiești
București: Formația Gan Ha Sirim
Partida Rromilor Sighișoara:
Formația de Dans "Asul de Treflă"
Cercul Cultural Banat-JA Arad și
Nădlac:
Comunitatea Maghiară Tg. Mureș:
Ansamblul Mureșul
Comunitatea Rușilor Lipoveni:
Ansamblul Venochik din Fălticeni și
Ansamblul Chiupchik din București
Comunitatea Rutenilor din România

22:00 Desperado
Focuri de Artificii

Muzică aromână la ProEtnica

"Pilisterlu" este un grup folcloric aromân înființat în anul 2000. Ansamblul a fost fondat de către Societatea Culturală Aromână din București. Luna iulie a anului 2000 a însemnat un pas înainte pentru cultura aromână, grupul fiind înființat cu scopul de a conserva și promova cântecele, dansurile și tradiția aromână.

Numele ansamblului nu a fost ales întâmplător. "Pilisterlu" înseamnă în traducere "Porumbelul". Este cunoscut faptul că, porumbelii transmiteau în trecut informații și erau considerați soli ai cerului.

"Pilisterlu" transmite prin acest grup de tineri cultura aromână, cu tot ceea ce implică ea: istorie, muzică, teatru, poezie și obiceiuri.

Acest ansamblu de tineri sunt "solii" aromâni, ce fac cunoscută cultura acestei etnii.

Pasiunea pentru muzica aromână a

reunit 15 tineri dansatori. Ansamblul a reprezentat un mijloc de a întâlni oameni noi, de a cunoaște mult mai multe despre aromânii din România și din străinătate.

În prezent, "Pilisterlu" este format din 15 tineri aromâni, care prin pasiune, muncă și devotament au reușit să dezvăluie frumusețea culturii aromâne, transmisă din generație în generație.

Eforturile le-au fost răsplătite, fiind invitați la diverse manifestări culturale și emisiuni de televiziune. Ei au participat cu ansamblul la Muzeul Țăranului Român, Muzeul Satului din București, UNIFEST, Festivalul Serilor Medievale la București, Festivalul Folcloric din Suceava, Festivalul Folclorului Internațional din Serres-Grecia, Asociația Studenților Aromâni din Salonic-Grecia.

Unul dintre proiectele de viitor ale ansamblului îl reprezintă, înregistrarea unui DVD cu cele mai vechi cântece aromâne, cântece foarte profunde, ce nu

trebuie date uitării.

PIRA la Sighișoara

Formația "Pira" a venit cu un nou proiect în întâmpinarea nevoii de cunoaștere a culturii aromâne.

Acesta este un grup de tineri aromâni cu vârste cuprinse între 18 și 23 de ani, talentați și dornici de a aduce un nou suflu în muzica armânească.

Componența formației este următoarea:

-chitară electrică: Gheorghe Mihai Alexandru

-chitară armonie: Papacu Mihai

-chitară bass: Mihai Mihai

-clape1: Cruțu Andrei

-clape2: Căju George

-Voce: Ianula Gheorghe

Mariana Gheorghe

Florentina Costea

Georgiana Tugearu

ProEtnica 2006 Festival Program

Friday, August 25

11.00 - 11.30 Puppet show - from minorities' stories

11.30 - 13.00 Traditional puppet handcrafting and handling - PETRE ȚUȚEA Cultural Center Bucovina - Piața Turnul Cizmarilor

12:00 Conference: "Good governance" Dr. Adrian Ivan, International Studies Institute, Babes-Bolyai University

17:00 - 22:00
Federation of Jewish Communities Bucharest: Gan Ha Sirim Ensemble
Czech Democratic Union "Bohemia Eibenthal" Ensemble
Armenian Union Cluj: Vartavar
Serbian Union Sanpetrumare: Plavidelia Ensemble
Greek Union Constanta: "Elpis" Ensemble
Turkish-Moslem Tartar Democratic Union Constanta: Yldizlar and Karadeniz Ensembles

22:00 Mircea Florian

Saturday, August 26

11.00 - 11.30 Puppet show - from minorities' stories

11.30 - 13.00 Traditional puppet handcrafting and handling - PETRE ȚUȚEA Cultural Center Bucovina - Piața Turnul Cizmarilor

11:15 - 13:15 Conference: Saxon communities - oral history research - Florin Ciosan - International Studies Institute, Babes-Bolyai University

17:00 - 22:00
Russian Lipovan Community: Venochik Ensemble from Falticeni and Chiupchik Ensemble from Bucharest
Cultural Group Banat-JA Arad and Nadlac

Turkish-Moslem Tartar Democratic Union Constanta: Yldizlar and Karadeniz Ensembles
Greek Union Constanta: "Elpis" Ensemble
Serbian Union Sanpetrumare: Plavidelia Ensemble
Hungarian Community Tg. Mures: Muresul Ensemble
Poetica ProEtnica: "Villa Kuhnterbunt" Band (Germany)

22:00 Hara

Sunday, August 27

11.00 - 11.30 Puppet show - from minorities' stories

11.30 - 13.00 Traditional puppet handcrafting and handling - PETRE ȚUȚEA Cultural Center Bucovina - Piața Turnul Cizmarilor

17:00 - 22:00
Federation of Jewish Communities Bucharest: Gan Ha Sirim Ensemble
Roma Party Sighisoara: "Asul de Trefla" Dance Group
Cultural Group Banat-JA Arad and Nadlac
Hungarian Community Tg. Mures: Muresul Ensemble
Russian Lipovan Community: Venochik Ensemble from Falticeni and Chiupchik Ensemble from Bucharest
Rutean Community of Romania

22:00 Desperado Fireworks

Tinere talente Friulane

Marti pe scena ProEtnicii au fost prezenți cei mai tineri reprezentanți ai comunității italiene din zona Muscel, mai exact Comuna Albeștii de Mușcel, Județul Argeș. Italienii din Albești au venit începând cu anul 1640 din zona de nord a Italiei, respectiv Friuli Venezia-Giulia.

În perioada 1710 - 1720 s-au răspândit în tot județul Argeș. Momentan comunitatea numără circa 200 de persoane. Majoritatea acestora au avut meserii legate de exploatarea și prelucrarea pietrei, meserie pe care și-au păstrat-o până astăzi.

Contribuțiile lor la arhitectura din zonă au fost importante, câteva exemple

din rezultatele muncii lor sunt: monumentul eroilor aflat în centrul comunei, o multitudine de case, podul din centrul localității și o mulțime de monumente funerare.

Grupul vocal LE STELLINE

BIANCHE este format din 11 tinere de origine friulană.

Ați avut ocazia să ascultați tinerele voci care s-au reunit într-un singur glas, recent, mai exact din luna mai, anul acesta.

Repertoriul grupului conține melodii pentru copii dar și piese tradiționale italiene din zona de nord a Peninsulei.

Auditoriul a putut învăța piese interpretate de tânărul cor și acompaniate la chitară acustică și voce de Alexandra Năftănăilă, ele sunt: Una Fugarina, Giro Giro, La Macchina Del Capo, Turli Turli, Astro Del Cielo, etc.

Valentino IULIANO

